

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.пс.н. Людмил Георгиев

за дисертация на тема: „Оптимизъм и песимизъм в огледалото на
удовлетвореността от живота“

Докторант: Анелия Димитрова

Преди всичко искам да споделя в качеството ми на втори научен ръководител на тази дисертация, че за мен тя има важно екзистенциално значение, тъй като първият научен ръководител на Анелия Димитрова, както е известно, беше моят изключителен Учител и Приятел проф. д.пс.н. Павел Александров, Светла му Памет. Това обстоятелство предполагаше не само неподлежащо на съмнение задължение, но в много по-голяма степен откровена лична съпричастност към толкова важното успешно завършване на процеса на разработката и защитата на дисертацията, и като уважение, и като реализация на идеята на Учителя. През тези две години, а и не само, се случваше често да „разговарям“ с Приятеля проф. Павел Александров, да се „надсмиваме“ на твърде често безсмислените напъни на отчужденото ни ежедневие, да се „съсредоточим“ върху наистина важните неща в живота, и т.н., и т.н. И всичко това, разбира се, отнесено и към работата на Анелия Димитрова, на която искам още тук да кажа едно голямо БЛАГОДАРЯ както от мое, така също и от името на Учителя, заради нейната човешка и научна отдаденост и последователност.

Впоследствие, когато получих поканата от проф. д.пс.н. Соня Карабельова и проф. д.пс.н. Ирина Зиновиева – също така едни от най-любимите приятелки на Учителя, да поема научното ръководство на тази дисертация, бях заинтригуван от неговата и на докторантката идея да се

направи опит да бъдат концептуализирани и подложени на емпирична проверка екзистенциалните преживявания, съдържащи се в заглавието. Не само като титуляр на лекционен курс по екзистенциална психология, но и като човек, отдаден на философските и психологическите интерпретации на екзистенциалната проблематика още от студентските години, това намерение на Учителя и на Анелия Димитрова наистина ми звучеше като голямо предизвикателство. Защото, както изтъкват и основателите на не-университетската американска екзистенциална психотерапия Роло Мей и Ървин Д. Ялом, а и не само те, екзистенциалните преживявания и тяхното терапевтиране много трудно се поддават на наложените изследователски процедури в традиционната западна академична психология, тоест екзистенциалните психолози и психотерапевти са изключително затруднени, когато техните усилия са насочени и към академична кариера. Разбира се, става дума за такива фундаментални екзистенциални факти като смъртта, смисъла на живота, самоубийството, свободата и несвободата, любовта, и т.н., но тук Анелия Димитрова показва, че преживявания като оптимизма и песимизма в контекста на удовлетвореността от живота могат да бъдат и верифицирани посредством стандартните академични процедури. И си мисля, че това е едно от най-важните достойнства на дисертацията.

И накрая, но не по значение, бих искал да обърна внимание на факта, че Анелия Димитрова се справи блестящо с всички тези предизвикателства, особено като имаме предвид ситуацията през последните две години, в които тя беше принудена да работи, както и всички ние. Става дума, разбира се, за пандемията, породена от Ковид 19, и свързаните с нея ограничителни мерки, които в максимална степен ни задтрудниха всички – и в образователния, и в изследователския процеси. Прави чест на докторантката, че не се огъна в тези извънредни условия, че

намери в себе си сили, за да продължи, че успя, в крайна сметка, да завърши и да предложи на всички нас своята наистина впечатляваща дисертация, за което заслужава само адмирации.

Що се отнася до съдържателната страна на текста, ще започна с това, че в структурно отношение той е представен чрез увод, шест глави, заключение, цитирана литература и приложения, тоест в такъв план дисертацията отговаря на формалните изисквания към подобен тип разработки.

Вероятно, поне на пръв поглед, прегледът на множеството теоретични и емпирични изследвания, върху различните подходи към дефиниране, към концептуализиране и към диференциране на основните за темата на дисертацията конструкти като оптимизма и песимизма от други близки на тях понятия, преглед, който е реализиран в първите четири глави, може и да изглежда твърде обширен и някак си утежняващ самия текст. В същото време обаче, този преглед се оказва твърде необходим не само заради перспективата да бъде изведен собствения поглед на докторантката към изследваната от нея проблематика, но и поради факта, че в случая е налице последваща, но и определено евристична интерпретация на оптимизма и песимизма – тяхното обговаряне в контекста на удовлетвореността от живота. Особено деликатно, но заедно с това и оригинално, се оказва разгръщането на интерпретацията по посока на заучената безпомощност в парадигмата на М. Селигман, неговата връзка с депресията и начините за нейното преодоляване, а също така и вкарването на проблема за благополучието в двете му основни парадигмални позиции, а именно хедонистичната и евдемоничната. Оттук, от тази основа, изглежда логично интересът беше центриран и върху преживяването на щастието като фундаментален екзистенциален факт, но отново през фокуса върху удовлетвореността от живота, тоест Анелия Димитрова

последователно и с вещина следва упорито изкристализирането на толкова важната теоретична обосновка за начина, по който следва да бъде защитена позицията за взаимовръзката между оптимизма и песимизма в контекста на удовлетвореността от живота и екзистенциалното преживяване на благополучието. Бих могъл само да добавя нещо, което в случая считам за особено важно – богатата обща и психологическа култура, която докторантката демонстрира в интерпретацията на множеството теоретични подходи и експериментални постановки, които са налице в литературата, но с оглед доказване правотата на нейната собствена визия за изследване на изведената в дисертацията основна проблемна област.

Следващите две глави са посветени на проведеното от Анелия Димитрова собствено емпирично изследване, което достатъчно подробно е анализирано в рецензиите и другите становища, а това, струва ми се, някак си ме освобождава от задължението да се впускам в детайлите. Мога само да подчертая, че хипотезите, задачите и изследователския инструментариум са адекватно изведени с оглед основната цел – да бъдат емпирично доказани връзките и особено влиянието на конструктите оптимизъм и песимизъм върху удовлетвореността от живота и толкова важното екзистенциално преживяване на благополучието. С особено значение тук е реализираната адаптация на батерията от въпросници за българския социо-културен контекст, а също така скруполюзната и твърде значима статистическа интерпретация на резултатите от изследването, които в своята съвкупност не само обогатяват съществуващите изследователски постижения, но предлагат като цяло собствен модел за проблемната област, предмет на дисертацията, който със сигурност има определено практическо приложение, особено в перспективите за психотерапевтична намеса с оглед подобряване качеството на живота. Ще

добавя само, че тук Анелия Димитрова демонстрира и своята богата култура в областта на емпиричното психологическо изследване.

Като човек, рецензирал във времето множество дисертации и хабилитационни конкурси, тоест мога да кажа смело: „Рецензирам, следователно съществувам!“, знам, че едно от твърде важните изисквания е степента на съвпадение между авторското и това на рецензента виждане за приносите. Трябва да подчертая, че тук е налице пълно съвпадение между изведените от Анелия Димитрова собствени приноси, макар и малко срамежливо представени, и моята оценка за тях – казвам срамежливо, защото съм бил свидетел на толкова формулирани приноси, сякаш авторите им кандидатстват за Нобелова премия по психология. В този случай демонстрираната от докторантката скромност също така ѝ прави чест. Изглежда разбираемо, но нямам забележки към текста.

В заключение, имайки предвид безспорните качества на Анелия Димитрова, нейната богата обща, психологическа и изследователска култура, показани в дисертацията ѝ на тема: „Оптимизъм и песимизъм в огледалото на удовлетвореността от живота“, си позволявам да препоръчам на уважаемите членове на това достолепно жури да ѝ дадат исканата от нея изследователската и образователна степен „Доктор по психология“. Считам, че това ще бъде както адекватна оценка за нейната работа, така и поощрение за бъдещите ѝ изследователски търсения. Да не казвам, че това ще бъде и важно послание към Паметта на Учителя и Приятеля, проф. Павел Александров, за което предварително благодаря на всички.

02.04.2022 г.

Автор:

С о ф и я

(проф. д.пс.н. Людмил Георгиев)

Д О К Л А Д – О Ц Е Н К А

на д-р Александър Петров, докторант

на самостоятелна подготовка към катедра

„Социална, организационна, клинична и педагогическа психология“

за първата година от докторантурата

Предвид усложнената епидемична обстановка, породена от Ковид – кризата, а и специфичната работа на д-р Александър Петров, психиатър в Психиатрията на Военно-медицинска академия, превърнала се в Ковид – отделение, усилията ни през първата година от докторантурата му бяха насочени предимно към формулиране на плана, написване на две от трите глави на текста и подготовката на статии за публикации по темата на дисертацията. Трябва да подчертая, че въпреки тежките си професионални ангажименти през периода, д-р Александър Петров се справи успешно с поставените задачи. Нещо повече, размерът на текста вече надхвърли 100 страници, приведени бяха нови и нови източници по темата, и в общи линии беше очертан методическия инструментариум за бъдещото емпирично проучване. Убеден съм, че с тези темпове на работа д-р Александър Петров ще завърши предсрочно дисертационния си труд, което в никакъв случай няма да се отрази на неговото качество. Наред с това беше отлично положен и докторантския му минимум.

Всичко това ми дава основание да дам висока и положителна оценка за работата на д-р Александър Петров за първата година от неговата докторантура на самостоятелна подготовка.

15.04.2022 г.

Научен ръководител:

С о ф и я

(проф. д.пс.н. Людмил Георгиев)

Д О К Л А Д – О Ц Е Н К А

на Валерия Ружина, докторант

на самостоятелна подготовка към катедра

„Социална, организационна, клинична и педагогическа психология“

за първата година от докторантурата

През първата година от докторантурата на Валерия Ружина, имайки предвид някои нейни лични проблеми, свързани с Ковид – кризата, нашите усилия бяха насочени преди всичко към ясно формулиране на структурата и заглавията на отделни глави и параграфи, а също и към подготовка на публикации по темата на дисертацията. Първата ѝ публикация вече е факт – глава на тема: „Ефекти на популярните разкази и истории върху общественото развитие – критически анализ“, в колективната монография: Георгиев, Л. и кол. „Творческите предизвикателства на Критическата психология II“ (УИ „Св. Климент Охридски“, 2021). Почти готова е и втора публикация по темата на дисертацията, която ще излезе в реферирано издание във WoS, а също така доклад на предстоящата Международна конференция по случаю 50 години специалност Психология в СУ и доклад на предстоящите през есента на тази година докторантски четения. Освен това, текстът на дисертацията е почти готов – над 140 страници, както и е оформено бъдещото качествено изследване, тоест, предполагам, че ако не в края на тази, то в началото на следващата година Валерия Ружина ще може да представи дисертацията си за вътрешна защита, а след това и за публична. През периода положи отлично и докторантския си минимум.

Всичко това ми дава основания да дам висока и положителна оценка на докторантката за извършената от нея работа през първата година на докторантурата ѝ.

15.04.2022 г.

С о ф и я

Научен ръководител:

(проф.д.пс.н. Людмил Георгиев)